

КЛАСИФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІННОВАЦІЙ В КОНТЕКСТІ ВІТЧИЗНЯНОГО СТАТИСТИЧНОГО ОБЛІКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ РІЗНИХ ФОРМ ВЛАСТНОСТІ

Носовець О.І.,
Волощук Л.О., д.е.н., доцент

Одеський національний політехнічний університет

Науко-технічний прогрес давно посідає значне місце в національному збагаченні та економічному добробуті як окремої країни, так і світу загалом, виступаючи їх рушійною силою, особливо в період шикоромасштабної глобалізації, та базується на інноваціях.

Інноваційна діяльність та інноваційний розвиток, як об'єкти управління, стали пріоритетними для підприємств різних форм власності, адже в сучасних умовах вони є запорукою забезпечення стійкої конкурентоспроможності та економічної безпеки [1, 2]. Регулювання інноваційних процесів та інноваційної активності вітчизняних підприємств з боку держави, муніципальних органів влади, та, саме, власників підприємств, потребує об'єктивної та оперативної інформації щодо стану, структури та тенденцій інноваційної діяльності, джерелом якої перш за все мають виступати дані статистичного обліку та звітності підприємств, узагальнені в державній статистиці з інновацій та інноваційної діяльності [3]. Втім, на думку фахівців, сучасна вітчизняна методологія та інструментарій статистики інновацій не виконує в повній мірі функцію інформаційно-аналітичного забезпечення оцінювання та регулювання інноваційних процесів в економіці [4].

Однією з проблем статистичного обліку та аналізу інновацій слід зазначити, зокрема, їх класифікаційні засади. Адже саме класифікація інновацій та інноваційної діяльності є необхідним інструментом аналізу та оцінювання напрямків, чинників та перешкод інноваційного розвитку, виявлення та структурування тенденцій та проблем інноваційної діяльності підприємств. Незважаючи на значну увагу, що приділяється класифікації інновацій у працях фахівців та вчених, це питання досі залишається дискусійним.

Статистичний облік, в першу чергу, спираючись на Методичні положення зі статистики інноваційної діяльності [5], потребує поглиблення класифікації інновацій в приведення у відповідність міжнародним, зокрема, європейським стандартам, яка на даний момент здійснюється за рахунок розкриття сутності видової інновації, беручи за основу основні 4 її типи за Керівництвом Осло [6], окрім зазначення важливості ступеню новизни для ринку впроваджуваних розробок у виробництво економічних благ. Розглянемо варіанти розширення та підвищення точності отримуваних даних статистичного обліку щодо інноваційної активності економіки України.

Розкриття змісту внесених видів нововведень, впровадження яких робить можливим збільшення розміру отримуваних економічного, соціального та інших ефектів, представимо у вигляді табл. 1. Доповнення у відповідні методичні положення зі статистики щодо класифікації інновацій представлені на рис. 1.

Вбачається доцільним внесення до поточної, законодавчо регламентованої, класифікації комерціалізованих нововведень розбиття інновацій за сферою їх застосування, характер результатів від якого відображаються у видових назвах.

Якість створення об'ємної картини стану інноваційної активності не тільки сфери господарювання, а й з врахуванням інноваційного відтінку соціально-демографічного, екологічного, природоресурсного аспектів процесів, що відбуваються в рамках держави, підвищилася б в разі проведення обстеження за глибиною змін, що вносяться в систему, особливо з огляду на постійно погіршуваний стан водних ресурсів України та швидше вичерпання природних ресурсів, що поміж іншого призводить до підвищення енергетичної залежності держави.

Таблиця 1 – Характеристика доповнення класифікації інновацій в методичних положеннях зі статистики ДССУ

Класифікаційна ознака	Вид інновації	Зміст інновації
За глибиною змін, що вносяться в систему	Інновації 0-го порядку	Пов'язані зі збереженням первинних властивостей системи при можливому частковому оновленні її функцій [8]
	Інновації 1-го порядку	Пов'язані зі зміною кількісних властивостей системи [9]
	Інновації 2-го порядку	Пов'язані з частковим реструктурування системи для поліпшення якості її функціонування [8]
	Інновації 3-го порядку	Пов'язані з частковою зміною елементів і підструктур системи з метою оптимізації їх взаємодії [8]
	Інновації 4-го порядку	Пов'язані з найпростішими якісними змінами (за відсутності змін в первинних ознаках системи) [8]
	Інновації 5-го порядку	Пов'язані з появою нового покоління товарів, технологій або послуг (змінюються всі або більшість властивостей системи, але зберігається вихідна структурна концепція системи) [8]
	Інновації 6-го порядку	Пов'язані з якісною зміною вихідних властивостей системи без зміни функціонального принципу [8]
	Інновації 7-го порядку	Пов'язані зі зміною базових функціональних властивостей системи [8]
За сферою застосування	Економічні	Спрямовані на зміну методів і способів планування всіх видів виробничо-господарської діяльності, зниження виробничих витрат, вдосконалення матеріального стимулювання, раціоналізацію системи обліку [10]
	Соціальні	Формування нових способів (стилю) споживання, відпочинку, рекреацій та ін. [11]
	Демографічні	–
	Екологічні	Формування нових способів використання природних благ (предметів і явищ) [9]
За глибиною змін, що вносяться у сферу їх створення і використання	Регенеруючі	Регенерування первинних властивостей системи, збереження і оновлення її існуючих функцій [12]
	Змінюючі	Зміна кількісних властивостей системи, перегрупування складових частин системи з метою поліпшення її функціонування [13]
	Адаптивні	Адаптивні зміни елементів виробничої системи з метою пристосування один до одного [13]
	Новий варіант	Найпростіше якісна зміна, що виходить за рамки простих адаптивних змін [13]
	Нове покоління	Змінюються всі або більшість властивостей системи, але базова концепція зберігається [13]
	Новий вид	Якісна зміна первинних властивостей системи, первинної концепції без зміни функціонального принципу [13]
	Новий рід	Вища зміна у функціональних властивостях системи, яке змінює її функціональний принцип [13]
	Радикальні (піонерні, базові)	Базуються на відкриттях (принципово нові технології, методи управління, види продукції), вони, як правило, спричиняють створення нових галузей виробництва і споживання, нових ринків, формування нових відносин у різних сферах людської діяльності тощо [14]
	Ординарні	Базуються на винаходах або нових рішеннях і вносять істотні зміни в традиційні галузі діяльності [14]
	Комбінаторні (псевдоінновації)	Різні поєднання конструктивного з'єднання елементів [15]
	Поліпшуючі (модифіковані, приватні)	Базуються на раціоналізаторських пропозиціях (поліпшення, доповнення вихідних конструкцій, принципів, форм) і вдосконалюють традиційні продукти, технології, методи управління тощо [14]
Мікроінновації	Поліпшуючі окремі виробничі та споживчі параметри моделей, що випускаються техніки і застосовуваних технологій на основі використання дрібних винаходів, що сприяє більш ефективному виробництву цих моделей або підвищенню ефективності їх використання [16]	

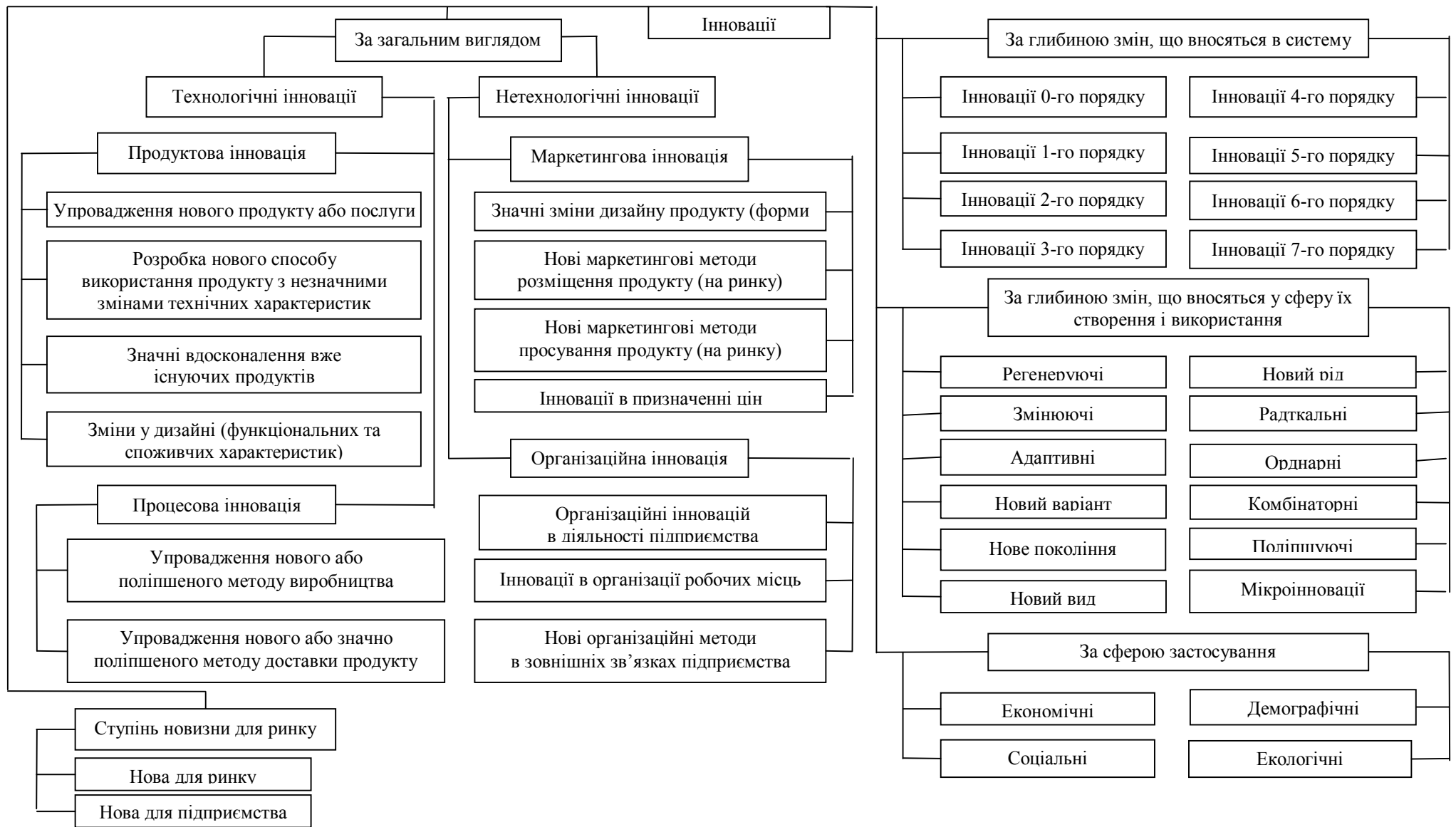

Рисунок 1 – Доповнена класифікація інновацій за методичними положеннями зі статистики ДССУ

З метою покращення якісного структурування отримуваних даних статистичного обліку та об'єктивнішого підходу до оцінювання інновативності суб'єктів господарювання є необхідним поглиблення за інформаційними рівнями проваджуваних змін шляхом внесення ознаки «за глибиною змін, що вносяться у сферу їх створення і використання». Задля вирівнювання класифікаційних ознак за рівнем змістовного забарвлення слід зазначити ознаку вираження принципу поділу інновацій за технологічністю перетворень, скориставшись формулюванням Й. Шумпетера [7] «за загальним видом».

Доповнення представленої в Методичних положеннях зі статистики інноваційної діяльності класифікації інновацій дозволить в разі її застосування підвищити якість отримуваної статистичної інформації щодо здійснюваної інноваційної активності, проте внесення класифікаційних ознак і відповідних їм видів інновацій до нормативно закріпленого розбиття їх в статистичному обліку на макро- та мезорівнях призведе до виникнення необхідності прописання критеріального набору чіткого визначення типізації комерціалізованого нововведення для надання підприємствами та отримання органами статистики достовірних даних, підвищуючи коректність подальшого аналізу проваджуваної інноваційної діяльності.

Література:

1. Волощук Л.О. Інноваційний розвиток та економічна безпека промислових підприємств: проблеми комплексного управління: [моногр.] / Л.О. Волощук. – Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2015. – 396 с.
2. Волощук Л.О. Економічна безпека та інноваційний розвиток промислового підприємства: сутність та взаємозв'язок як об'єктів управління [Електронний ресурс] / Л.О. Волощук // Економіка: реалії часу. – 2014. – № 6, (16). – С. 217-223. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/No6/217-223.pdf>.
3. Волощук Л.О. Аналітичні інструменти управління інноваційним розвитком промислового підприємства: [моногр.] / Л.О. Волощук, В.В. Кірсанова, С.В. Філіппова. – Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2014. – 180 с.
4. Волощук Л.О. Інноваційна діяльність та розвиток промислових підприємств України: проблеми статистичного та економічного аналізу / Л.О. Волощук // Проблеми економіки. – 2014. – №4. – С. 269-274.
5. Наказ Державної служби статистики України «Методичні положення зі статистики інноваційної діяльності» № 3 від 10.01.2013 р.
6. Руководство Осло. Рекомендации по сбору и анализу данных по инновациям / Совместная публикация ОЭСР и Евростата. – [Третье изд.] – М.: ЦИСН, 2010. – 192 с.
7. Афоничкин А.И. (ред.) Основы менеджмента PDF. СПб.: Питер, 2007. — М.: Экономистъ, 2006. – 670 с.
8. Яголковский С.Р. Психология инноваций. Подходы к определению инноваций: монография / С.Р. Яголковский. – Х.: Москва: КНИИАП, 2010 р. – 264 с.
9. Основы инновационного менеджмента. Теория и практика [Текст]: учебник / под ред. А.К. Казанцева, Л.Э. Миндели. – М.: Экономика, 2006. – 518 с.
10. Твисс Б. Управление научно-техническими нововведениями / Б. Твисс; [сокр. пер. с англ.; авт. предисл. и науч. ред. К. Ф. Пузыня]. – М.: Экономика, 1989. – 271 с.
11. Трифилова А. А. Оценка инновационной активности предприятий / А.А. Трифилова // Инновации. – 2003. – № 10. – С. 51-55.
12. Вермінська О. М. Аналізування інноваційної діяльності промислових підприємств Львівської області та її фінансового забезпечення / О. М. Вермінська // Вісник Національного університету «Львівська політехніка» «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». – 2012. – № 739. – С. 120-129

- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/17245/1/20-120-129.pdf>.
13. Медынский, В.Г. Инновационный менеджмент [Текст]: учебник / В.Г. Медынский. - М.: ИНФРА М, 2005. – 294 с.
 14. Ілляшенко С.М. Шипутіна Ю.С. Розвиток теоретико-методологічних засад переходу підприємств на інноваційний шлях розвитку / С.М. Ілляшенко, Ю.С. Шипутіна // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 4, Т.1. – С. 103-112 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/22714/1/mmi2011_4_1_103_112.pdf.
 15. Vesey J. T. The New Competitors: They Think in Terms of Speed and Market // Academy of Management Executives 5 (1991).
 16. Агарков С.А., Кузнецова Е.С., Грязнова М.О. Инновационный менеджмент и государственная инновационная политика: монография / С.А Агарков, Е.С. Кузнецова, М.О. Грязнова. – Москва: Академия Естествознания, 2011. – 263 с.